

<https://doi.org/10.18778/0208-6050.92.03>

MICHAŁ SIERBA
(UNIWERSYTET ŁÓDZKI)*

Rewizja daty nadania niepełnego prawa miejskiego Orli

Celem niniejszego artykułu jest przyjrzenie się i obalenie pokutującego w historiografii poglądu dotyczącego ustanowienia przez Krzysztofa II Radziwiłła niepełnego prawa miejskiego w podlaskiej Orli w 1618 r. i wskazanie na podstawie źródeł poprawnej tego daty.

Orla to dziś centrum wiejskiej gminy orlańskiej położonej w województwie podlaskim w powiecie bielskim w odległości 14 km na południowy-wschód od Bielska Podlaskiego. W czasach I Rzeczypospolitej Orla stanowiła centrum dóbr orlańskich leżących w ówczesnym województwie podlaskim w ziemi bielskiej w powiecie brańskim.

Literatura omawiająca lub choćby wspominająca datę nadania prawa miejskiego Orli jest raczej uboga. W większości prace podają tylko rok ustanowienia magdeburgii bez szerszej analizy. Na początek należy wymienić historyków z XIX i pierwszej połowy XX w.: Józefa Jaroszewicza¹, autorów *Słownika geograficznego Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*², Aleksandra Jabłonowskiego³ i Jana Glinkę⁴. Kolejne prace, w których odnotowana została data nadania prawa magdeburgskiego Orli, pojawiają się od lat 60. XX w., od Stanisława Aleksandrowicza – wybitnego specjalisty od spraw miejskich na Podlasiu i w Wielkim Księstwie Litewskim⁵. Następni byli autorzy dzieła zbiorowego

---

* Wydział Filozoficzno-Historyczny, Instytut Historii, Katedra Historii Nowożytnej.

¹ J. J a r o s z e w i c z, *Obraz Litwy pod względem jej cywilizacji od czasów najdawniejszych do końca wieku XVIII*, t. II, Wilno 1844.

² *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, red. B. Chlebowski, F. Sulimierski, W. Walewski, t. VII, Warszawa 1886.

³ A. J a b ł o n o w s k i, *Podlasie, Polska XVI w. pod względem geograficzno-statystycznym*, t. VI, cz. 2, Warszawa 1909.

⁴ Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie [dalej: KOBiD], Teki Glinki [dalej: TG], teka 290.

⁵ S. A l e x a n d r o w i c z, *Powstanie i rozwój miast województwa podlaskiego (XV – I połowa XVII w.)*, „Acta Baltico-Slavica” 1964, t. I, s. 137–156; i d e m, *Powstanie sieci miejskiej Pod-*

*Miasta polskie w tysiącleciu*⁶. W 1976 r. i w późniejszym okresie pisał też na ten temat Józef Maroszek⁷. W latach 80. XX w. niniejszą sprawę poruszali Anatol Leszczyński⁸ i Halina Goworko⁹. Na przełomie XX i XXI w. tematykę nadania Orli prawa miejskiego podjęli Antonina Troc-Sosna, Grzegorz Sosna, Doroteusz Fionik¹⁰ i Urszula Augustyniak¹¹.

Dzieje dóbr orlańskich i samej Orli do 1585 r., czyli do przejścia dóbr przez Radziwiłłów birżańskich, zostały już szeroko opisane¹². Należy tu jednakże przypomnieć najważniejsze wydarzenia z tego okresu. Pierwsze wzmianki o miejscowościach wchodzących później w skład dóbr orlańskich pochodzą już z początku lat 90. wieku XV¹³. Dla nas ważny jest dokument z ok. 1500 r., w którym Aleksander Jagiellończyk nadał Jaśkowi Iwanowiczowi wójtostwo na czterech żrebiach koszelewskich, dwa żrebia w Werweczkach i Las Topczykalski. Jaśko miał pozwolenie, by na tych terenach założyć miasto. Miał rozmierzyć nadane

lasia na tle ówczesnych procesów urbanistycznych w Wielkim Księstwie Litewskim, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej” 1980, t. XXVIII, s. 413–428.

⁶ *Miasta polskie w tysiącleciu*, red. M. Siuchiński, t. I, Wrocław–Warszawa–Kraków 1965.

⁷ M.in. por. J. Maroszek, *Dzieje województwa podlaskiego do 1795 r.*, Białystok 2012; i d e m, *Rzemiosło w miastach podlaskich w XVI–XVIII w.*, [w:] M. Kwapien, J. Maroszek, A. Wyrobisz, *Studia nad produkcją rzemieślniczą w Polsce (XIV–XVIII w.)*, Wrocław 1976, s. 88–195.

⁸ A. Leszczyński, *Żydzzi ziemi bielskiej od połowy XVII w. do 1795 r.*, Wrocław 1980.

⁹ H. Goworko, *Orla i włość orlańska w XVI–XVIII w.* [praca magisterska napisana pod kierunkiem doc. dr. hab. S. Alexandrowicza, Białystok 1982, mps].

¹⁰ D. Fionik, G. Sosna, *Orla na Podlasiu: dzieje Cerkwi, miasta i okolic*, Bielsk Podlaski 1997; G. Sosna, A. Troc-Sosna, *Dzieje miejscowości Reduty i Szernie we włości orlańskiej: rodowody autorów*, Bielsk Podlaski 2007; A. Troc-Sosna, *Zarys włości orlańskiej i jej cerkwie*, „Biuletyn Informacyjny Bractwa Prawosławnego św. św. Cyryla i Metodego” 2007, nr 3, s. 7–9.

¹¹ U. Augustyniak, *Dwór i klientela Krzysztofa Radziwiłła (1585–1640). Mechanizmy funkcjonowania patronatu*, Warszawa 2001.

¹² Por. M. Sierba, *Dobra Orla przed przejściem ich przez Radziwiłłów birżańskich*, „Acta Universitatis Lodzianensis”, Folia historica 90, 2013, s. 7–21.

¹³ Około 1490 r. Wasko Doroszkiewicz kupił Werweczki i Nowosielce (późniejsze Mikłasze-wo). A. Troc-Sosna, *op. cit.*, s. 7. Pięć lat później w dokumencie nadania prawa magdeburckiego Bielskowi wymieniono wieś Koszele, do której ciągnęła się granica posiadłości miejskich. I. Daniłowicz, *Skarbiec dyplomatów papieskich, cesarskich, królewskich, władz i urzędów posługujących do krytycznego wyjaśnienia dziejów Litwy, Rusi Litewskiej i ościennych im krajów*, t. II, Wilno 1862, s. 244. W 1501 r. Aleksander Jagiellończyk potwierdził Bielskowi prawo miejskie. Przy opisywaniu granic ponownie wspomniano o granicy posiadłości miejskich ciągnącej się aż do Koszel. I. Daniłowicz, *op. cit.*, s. 262. W tym okresie istniały też Topczykały, które Zygmunt I Stary nadał przed 1512 r. Iwanowi Rezańcowi i jego synowi Kicie. Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie [dalej: AGAD], Archiwum Warszawskie Radziwiłłów [dalej: AR], dz. XXIII, teka 103, plik 12, s. 1; D. Fionik, G. Sosna, *op. cit.*, s. 13; A. Jabłonowski, *op. cit.*, s. 248.

mu dobra i sprowadzić osadników. Iwanowicz z nieznanych przyczyn nie założył jednak miasta. Gospodar odebrał mu Las Topczykalski i nadał go Piotrowi Fursowi¹⁴.

W tym miejscu warto uczynić dygresję dotyczącą wątku zakładania miasta na początku XVI w. Akt ów należy traktować jedynie jako pozwolenie, nie zaś jako nadanie praw miejskich. Nie było to uzyskanie przez Orle prawa magdeburskiego, a tylko wyrażenie przez władcę zgody na założenie miasta¹⁵.

Wyżej omawianymi miejscowościami zainteresował się Michajło Bohusz Bohowitynowicz, który w latach 1512–1513 zgromadził je swoich rękach¹⁶, a następnie kontynuował proces ich rozszerzania. Za Bohusza Bohowitynowicza kształtowała się osada Orla, w której wybudowano dwór i ufundowano dwie cerkwie. W testamencie Bohowitynowicza dobra orlańskie zostały zapisane córce – Annie, która objęła je po śmierci ojca w 1530 r.¹⁷ Anna wzięła w 1538 r. ślub ze Stanisławem Tęczyńskim. Schedę orlańską po rodzicach przejęła po śmierci Anny w 1565 r. jej córka Katarzyna. Jej pierwszym mężem był Jerzy Juriewicz Olekowicz-Słucki, który zmarł w 1578 r. Według rejestru poborowego z 1577 r. dobra orlańskie liczyły 180 włók i składały się z ośmiu wsi, nie licząc Orli¹⁸. Drugim mężem Katarzyny w 1581 r. został Krzysztof Radziwiłł „Piorun”, któremu w 1585 r. zapisała dobra orlańskie¹⁹.

Krzysztof „Piorun” i jego syn Krzysztof II stworzyli w Orli obszerną rezydencję z założeniem dworsko-ogrodowym. Prace budowlane rozpoczęły się ok. 1598 r. i trwały przez następne parędziesiąt lat, obejmując liczne przebudowy

---

¹⁴ Informacje te czerpiemy z aktu wydanego przez Zygmunta I Starego dnia 23 VII 1507 r., w którym potwierdzał on wcześniejsze nadania na rzecz Jaśka Iwanowicza. Dokument ten wydano drukiem w: G. Sosna, A. Troc-Sosna, *op. cit.*, s. 353–354.

¹⁵ Miasto wcale nie musiało powstać tam gdzie leży dziś Orla (o której w tym okresie nie ma jeszcze przekazów źródłowych), tylko w innym miejscu w granicy określonej przez dokument. Nie było konkretnego wskazania położenia przyszłego miasta. Siedemnastowieczne nadania i potwierdzenia prawa miejskiego Orli w ogóle nie odnoszą się do tego szesnastowiecznego aktu. Z dzisiejszej perspektywy nadanie prawa miejskiego Orli w XVI w. można traktować jedynie w kategoriach symbolicznych, co też uczyniono w 2007 r. W ramach obchodów teoretycznego 500-lecia Orli 2 IX 2007 r. zorganizowano Festyn Kultury Białoruskiej w Orli, podczas którego Doroteusz Fionik wręczył wójtowi gminy orlańskiej Piotrowi Selwesiukowi „symboliczny akt nadania praw miejskich Orli z 1507 r.” <http://www.orka.pl/aktual/500lat.html> (dostęp: 27 IV 2013).

¹⁶ W 1512 r. wymienił dwór steckowski na Topczykały, a w 1513 r. dwór w Trokach na Koszele i Werweczki.

¹⁷ Biblioteka Jagiellońska, rkps 6 III, s. 211–217; J. Jaroszewicz, *Testament Bohusza Bohowitynowicza z I połowy XVI w.*, „Athenaeum” 1847, z. 3, s. 13–14; D. Fionik, G. Sosna, *op. cit.*, s. 16; *Cerkiewna własność ziemska na Białostocczyźnie w XV–XX w. Wybór dokumentów*, wyd. G. Sosna, A. Troc-Sosna, Białystok 2004, s. 282.

¹⁸ AGAD, Archiwum Skarbu Koronnego, oddział I, sygn. 47, k. 100–102v.

¹⁹ *Ibidem*, AR, dz. XXIII, teka 103, plik 9, s. 14–26.

i remonty²⁰. W drugiej dekadzie XVII w. Krzysztof II Radziwiłł postanowił w pobliżu swojej okazałej rezydencji lokować miasto.

W całej dotychczasowej historiografii pokutuje pogląd, że Krzysztof II Radziwiłł nadał Orli niepełne prawo miejskie w 1618 r. Tę datę wymieniają w swych pracach m.in. J. Glinka, H. Goworko, A. Troc-Sosna, G. Sosna i D. Fionik²¹. Bliżej ustalenia poprawnej daty byli J. Maroszek, A. Leszczyński i U. Augustyniak, aczkolwiek i oni podporządkowali się tradycyjnemu pogładowi historiograficznemu. J. Maroszek w swych dotychczasowych pracach, w których pojawiła się Orla, utrzymywał, że nadano jej prawa miejskie w 1618 r. Jednak w artykule *Rzemiosło w miastach podlaskich w XVI–XVIII w.* zapisał obok daty 1618 r. uwagę, że Orla w inwentarzu sporządzonym w latach 1616–1617 była określana jako miasto²². Podobnie było w przypadku A. Leszczyńskiego, który datował nadanie praw miejskich Orli na 1634 r.²³ U. Augustyniak zaś, sugerując się zastanym w historiografii poglądem lub popełniając zwykły błąd, także wspomniała o roku 1618, aczkolwiek wymieniła datę dzienną, czyli Święto Trzech Króli (6 stycznia)²⁴. Badaczka jako jedyna odwołała się do dokumentu z poprawną datą, czyli 6 stycznia, ale nie 1618, jak twierdzi, a 1614 r.²⁵

Skąd wziął się więc rok 1618? Wszyscy wymienieni badacze (poza U. Augustyniak) opierali się na kopiach potwierdzenia i rozszerzenia aktu lokacyjnego Orli, wydane przez Janusza Radziwiłła 13 maja 1643 r., które znajdują się w Archiwum Warszawskim Radziwiłłów w AGAD²⁶, w Kamerze Wojny i Do-

²⁰ U. Augustyniak, *op. cit.*, s. 226–227. Por. korespondencja starostów orlańskich Jana Głazowskiego, Macieja Berzyńskiego i Stanisława Kurosza: AGAD, AR, dz. V, sygn. 637, 4266, 8080.

²¹ KOBiD, TG, teka 290, s. 16; D. Fionik, G. Sosna, *op. cit.*, s. 20–23; H. Goworko, *op. cit.*, s. 40–41, 54; G. Sosna, A. Troc-Sosna, *op. cit.*, s. 19; A. Troc-Sosna, *loc. cit.*

²² J. Maroszek, *Rzemiosło w miastach podlaskich...*, s. 96.

²³ A. Leszczyński, *op. cit.*, s. 235.

²⁴ U. Augustyniak, *op. cit.*, s. 60.

²⁵ Byli też badacze, którzy uważali rok 1634 za moment nadania Orli prawa magdeburskiego. Jest to po części uzasadnione, gdyż niepełne pierwotne nadanie zostało wtedy rozszerzone. Datę taką podają m.in.: S. Alexandrowicz, *Powstanie i rozwój miast województwa podlaskiego...*, s. 145; idem, *Powstanie sieci miejskiej Podlasia...*, s. 423; A. Jabłonowski, *op. cit.*, s. 72; J. Jaroszewicz, *Obraz Litwy...*, s. 206; A. Leszczyński, *loc. cit.*; *Miasta polskie w tysiącleciu...*, s. 275; *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich...*, s. 583.

²⁶ Istnieje on w trzech kopiach. AGAD. AR, dz. XI, sygn. 39, s. 11–14; dz. XXIII, teka 105, plik 1, s. 2–12. Niedawno kopie te wydano drukiem: *Potwierdzenie i rozszerzenie aktu nadania prawa magdeburskiego dla Orli 1643*, wyd. M. Sierba, „Przegląd Nauk Historycznych” 2012, R. XI, nr 1, s. 129–136. Na kopiach dokumentów z dz. XXIII Warszawskiego Archiwum Radziwiłłów oparł się J. Glinka, który w swych tekach zawarł ich odpis. KOBiD, TG, teka 290, s. 8–10. Z odpisu zaś J. Glinki skorzystała H. Goworko, umieszczając w aneksie swej pracy część przywileju wydaną w 1634 r. przez Krzysztofa II Radziwiłła. H. Goworko, *op. cit.*, s. 54–57.

men w Archiwum Państwowym w Białymstoku²⁷, Państwowym Historycznym Archiwum Białorusi w Mińsku²⁸ i Archiwum Historii Państwa Litewskiego²⁹. W akcie tym Janusz potwierdzał rozszerzenie aktu lokacyjnego, które wydał Krzysztof II w 1634 r., po tym jak akt pierwotnego nadania spłonął. W części dokumentu, która powstała w 1634 r. Krzysztof II pisał: „Czynię wiadomo, iż mieszczenie moi orlańscy straciwszy przez ogień, którym miasteczko Orle do szczętu było wygorzało, przywilej mój na fundowanie miasteczka i na wolności onym w roku 1618 dany, suplikowali mi, aby inszy przywilej na to miejsce mogli otrzymać. Ja tedy słuszną ich prośbę uznawszy, a kopiej pierwszego przywileju z ksiąg dwornych zasięgnawszy, kazałem ją tu od słowa do słowa wpisać, która tak się ma w sobie”³⁰. Dowodzi to, skąd wziął się rok 1618.

Data 1618 r. jest jednak błędna. Sam błąd mógł powstać podczas parokrotnego przepisywania, którego cykle należy dla ułatwienia wyvodu odtworzyć. Najpierw został spisany oryginał przywileju, który spłonął. Jednak wcześniej wpisano go do „ksiąg dwornych”. Następnie z tych ksiąg przepisano go do potwierdzenia i rozszerzenia przywileju, który został wydany przez Krzysztofa II w 1634 r., by następnie zostać wpisany w kolejne potwierdzenie i rozszerzenie aktu, tym razem przez Janusza Radziwiłła w 1643 r. W związku z tym, że dysponujemy jedynie kopiami dokumentu wydanego w 1643 r., możemy wyliczyć, że od momentu wydania pierwszego aktu przepisywano jego treść przynajmniej cztery razy. W którymś momencie pisarz mógł popełnić błąd, co zmieniłoby pierwotną datę.

Przechodzę teraz do wskazania na podstawie wiarygodnych źródeł poprawnej daty nadania niepełnego prawa magdeburskiego Orli. Wspomniana U. Augustyniak w swej pracy *Dwór i klientela Krzysztofa Radziwiłła (1585–1640)* pisząc o tym wydarzeniu, odwołała się do dz. XI, sygn. 37 Archiwum Warszawskiego Radziwiłłów³¹. Znajduje się tam kopia pierwotnego dokumentu, który był „pisan w Orlu w dzień święta Trzech Królów roku tysiąc sześćset czternastego”³². Brzmi ona bardzo podobnie do tego, co zostało zawarte w późniejszych doku-

---

²⁷ W Archiwum Państwowym w Białymstoku znajdują się dwie kopie z 1799 r., na których bezpośrednio opierali się niektórzy badacze. Archiwum Państwowe w Białymstoku, Kamera Wojny i Domen, sygn. 3469, k. 117–122v.

²⁸ Z tego dokumentu nie korzystali polscy badacze. Jest to także potwierdzenie nadania i rozszerzenie prawa miejskiego przez Janusza Radziwiłła z 1643 r. Tak jak inne dokumenty zawiera datę 1618 r. Państwowe Historyczne Archiwum Białorusi w Mińsku, f. 694, op. 4, sygn. 1466, k. 286–288.

²⁹ Jest to kopia aktu z 1643 r., która została sporządzona w 1801 r. Archiwum Historii Państwa Litewskiego, f. 1280, op. 1, sygn. 604, k. 1–5v.

³⁰ *Potwierdzenie i rozszerzenie...*, s. 132.

³¹ U. Augustyniak, *loc. cit.*

³² AGAD, AR, dz. XI, sygn. 37, s. 22–24.

mentach, aczkolwiek nie jest to treść identyczna. Ten dokument ustala poprawną datę nadania niepełnego prawa magdeburskiego na 6 stycznia 1614 r.

Na potwierdzenie tej tezy należy przytoczyć inne źródła określające Orłę jako miasto, które powstało przed 1618 r.³³ Jednym z nich jest już wspomniany przez J. Maroszka inwentarz z 1616–1617 r., który opisywał wygląd dóbr orlańskich po dokonaniu „pomiaru gruntowej”. Parę razy w tym dokumencie wymienia się Orłę jako miasto. Przy opisie położenia cerkwi orlańskiej: „Po drugiej stronie idąc z dworu orlańskiego do miasta w prawo cerkiew i z domem, gdzie świeszczennik mieszka”. W innym miejscu zaś określając część terenu na pasznię dworską: „Pole tejże paszni między Werweczkami i miejskimi włókami”. Nagłówek, pod którym znajduje się opis inwentarzowy Orli brzmi: „Miasto Orla ze wszystkimi przyległościami i poprawami miasta”. Nagłówek zaś dotyczący ogrodów miejskich określa mieszkańców Orli jako mieszczan: „Ogrody mieszczan orlańskich”³⁴. Najważniejszym zapisem z niniejszego inwentarza, który w pełni potwierdza tezę, że Orla otrzymała niepełne prawo miejskie już 6 stycznia 1614 r. jest podsumowanie dochodów z domów i ogrodów miejskich: „A tak miasto Orla ze wszystkimi osiadło domami, których jest: domów rynkowych 24, domów ulicznych 69, pustych placów 15, ogrodów 30. Czyni gruntu wł[ó]k 1, m[orgów] 14 i prętów 29, prencików 3 ½.

Z tych wszystkich domów i ogrodów wyżej pomienionych mieszczanie orlańscy żadnej powinności nie czynią, ani czynszów dają, mając wolność od Księcia J.M., która owym dana jest dnia Trzech Królów w roku 1614 [...] na co list pokazali z podpisem i z pieczęcią Księcia J.M.”³⁵

Innymi przekazami źródłowymi uprawdopodobniającymi tezę o nadaniu Orli niepełnego prawa miejskiego już w 1614 r., są listy starosty orlańskiego Jana Głazowskiego do Krzysztofa II Radziwiłła. Głazowski 6 kwietnia 1612 r. prosił o nadanie Orli prawa miejskiego: „O list na wolność miastu już kilka razy piszę do W.Ks.M. Barzo wiele ludzi jest, którzy by się radzi budowali, tylko potrzebują listu widzieć”³⁶. W czerwcu 1613 r. posłał Krzysztofowi II Radziwiłłowi wypisy z prawa miejskiego Zabłudowa, Wysokiego (późniejszego Mazowieckiego) i Raśny, by księżę wybrał jeden z nich i na jego podstawie nadał Orli prawo miejskie³⁷.

Kolejnymi źródłami są dwa listy następnego starosty orlańskiego Macieja Berzyńskiego do Krzysztofa II Radziwiłła z 5 października 1616 r. i 5 paździer-

³³ W cytatach będę stosował podkreślenie słów określających Orłę jako miasto, dla lepszego unaocznienia kontekstu.

³⁴ AGAD, AR, dz. XXV, sygn. 2903, s. 1, 3, 7.

³⁵ *Ibidem*, s. 8–9.

³⁶ J. Głazowski do K. Radziwiłła, Orla 6 IV 1612, AGAD, AR, dz. V, sygn. 4266, s. 18. Przez słowo „wolność” Głazowski rozumiał wolności miejskie, czyli prawo magdeburskie.

³⁷ Tenże do tegoż, *ibidem* 29 VI 1613, AGAD, AR, dz. V, sygn. 4266, s. 37–38.

nika 1617 r., w których używa on określeń miasto i mieszczanie. W pierwszym liście pisze: „W mieście Orlu ulice i place, jako mają być, porządnie już się poznały, także i rynek, jednakoż mieszczanie, którym domu ruszać przychodzi, zbraniają się przenosić [...]. O czopowe i szos z miasta Orla Pan Skiwski pisarz nie kazał dawać, jeno to co według poślednich kwitów i do Pana Podskarbiego Koronnego z pisaniem W.Ks.M. mało co potrzebno upatrował posyłać, ale mieszczanie sami z tym listem W.Ks.M. prosili”³⁸. W drugim zaś: „Miasto teraz już przesadowiło się jako trzeba, ludzi do niego w osiadłość przybywa”³⁹.

Podsumowując, przytoczone powyżej źródła wskazują, że zakorzeniona w historiografii data nadania niepełnego prawa magdeburskiego Orli w 1618 r. jest błędna. Należy ją skorygować i cofnąć aż do dnia 6 stycznia 1614 r., kiedy to Krzysztof II aktem wydanym w Orli nadał jej ograniczone prawa miejskie, co potwierdzają także inne wspomniane źródła. Zapewne takich archiwaliów jest więcej, należy je tylko odnaleźć.

MICHAŁ SIERBA

Überprüfung des Verleihungsdatums des Staatsrechts Orla

Der Artikel handelt von der Frage des Datums, laut dem Orla Stadtrechte von Christoph II. Radziwiłł in der Woiwodschaft Podlachien erhielt. Der Autor stellt als eine Einführung die Geschichte der Orleaner Güter ab Ende des 15. Jahrhunderts bis zum 20er Jahre des 17. Jahrhundert dar. Dann kommt er zur Besprechung der Ansicht, dass Orla angeblich das unvollständige Magdeburger Recht im Jahre 1618 oder 1634 bekommen hat. Die bisherige Literatur (von Werken aus der ersten Hälfte des 19. Jahrhundert bis zu Publikationen aus dem 21. Jahrhundert), in der diese Daten erscheinen, wird auch erwähnt. Der nächste Punkt des Artikels erklärt, aus welchem Grund das falsche Datum 1618 gebraucht wird. Anschließend wird aufgrund des ursprünglichen Lokationsakts das richtige Datum der Verleihung des Staatsrechts Orla – 6. Januar 1614 – genannt. Um diese These zu bestätigen, zitiert der Autor Fragmente des Inventars der Orleaner Güter und zwei Briefen aus den Jahren 1616–1617 von Orleaner Starost Maciej Berzeński geschrieben, in denen Orla als eine Stadt bezeichnet wird.

³⁸ M. Berzeński do tegoż, *ibidem* 5 X 1616, AGAD, AR, dz. V, sygn. 637/I, s. 43.

³⁹ Tenże do tegoż, Rudziewiczze 5 X 1617, AGAD, AR, dz. V, sygn. 637/I, s. 116.